

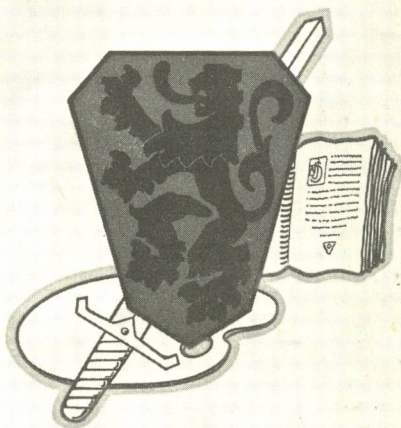
WILLEM VAN ORANJE of Willem de Zwijger (Dillenburg 25 april 1533 - Delft 10 juli 1584), stadhouder van Holland, Utrecht en Zeeland, leider en symbool van de opstand tegen Spanje.

In de 19de-eeuwse literatuur komt de naam van Willem de Zwijger slechts voor in het oratorium *De Schelde*, waar Willem van Oranje's geest oproept tot strijd voor de mensen die „lijden - hen drukt de keten van het bijgeloof” -, en verder in de *Geuzenliederen* in zo verre ze toen in de liberale Vlaamse milieus voortleefden: *Het Wilhelmus en Help nu u self*. Emiel Moyson roept even zijn figuur op in zijn gedicht *Aan mijne Noord-Nederlandsche Broeders*. Paul Fredericq vermeldt in zijn *Schets eener Geschiedenis der Vlaamsche Beweging* nog eenmaal de naam van de Zwijger, wanneer hij mededeelt dat voorzitter Steyaert van de *Gentse Société flamande pour la vulgarisation de la langue française* o.m. Oranje oproept als getuige „tegen de Flaminganten” (op 11 februari 1900).

De richting *Nationale Jong-Vlaamsche Beweging* in het activisme wees in brieven aan Z.K. Hoogheid Hertog Albrecht van Württemberg en Aan Wilhelm II, Prins van Oranje, naar Oranje: „Gelijk uw doorluchtige voorzaat Willem van Nassau, Prins van Oranje, Koning Filips een Hoogeschool

DIETSCHER GESTALTEN.

PRINS WILLEM

Boek door M. Boey in de reeks Dietsche Gestalten (1942).

te Leiden liet stichten..." en „zoo behaagde het Uwe Regeering in de Zuidelijke Nederlanden de Gentsche Hoogeschool te heropenen, doch nu in de landstaal" (M. van de Velde, *Geschiedenis der Jong-Vlaamsche Beweging*, p. 143-144).

In zijn toespraak, op 18 mei 1918 in de Academie te Gent gehouden over Vlaanderens ontwakken, riep Ds. J.D. Domela Nieuwenhuis Nyegaard (stichter der Nationale Jong-Vlaamsche Beweging) de figuur van Oranje op : „de Vader des Vaderlands". In onrechtstreeks verband met de Vlaamse aspecten van de Eerste Wereldoorlog zij hier vermeld dat Cyriel Verschaeve (pas in 1932) „de Zwijger" als argument gebruikt om de houding te verdedigen die hij en de leiders van de IJzerfrontbeweging hadden aangenomen in het proces-Debeuckelaere (gearresteerd in november 1921, vrijspraak op 25 augustus 1922). Met de groei van de Grootnederlandse gedachte kwam de naam van de Zwijger meer en meer naar voren. Toen in het academisch jaar 1929-'30 te Gent voor Gand-français werd betoogd, riepen sommige tegenbetogers (studenten en Vlaamse militie) Oranje boven. Bij de opening van de vernederlandste universiteit te Gent in oktober 1930 werd tijdens de incidenten na het officiële gedeelte het Wilhelmus gezongen en Oranje boven geroepen. Dezelfde leus hadden de Leuvense studenten in 1929 laten horen tijdens de betogingen die volgden op de principiële weigering van de voorzitter van het Katholiek Vlaams Hoogstudentenverbond de belofte af te leggen aan geen anti-Belgische betogingen meer deel te nemen.

In de daarop volgende jaren werd een soort Oranje-cultus in 't leven geroepen, waar o.m. Cyriel Verschaeve in ruime mate toe bijdroeg : „Willem van Oranje : de Vader van het Vaderland" (*Verzameld Werk*, I, p. 628), „de held uit de Nederlanden..." (I, p. 637), „een zoon van hetzelfde schoonkrachtig volk, ..." (III, p. 812), „even prachtig, even machtig daar als hier : Artevelde, Nassau..."

L. Dosfel zag het als een verdienste van Oranje dat hij „ten deele... hen tot een volk heeft gemaakt”. Ook Verschaeve legt de nadruk op „de grote staatsgedachte van zijn (Oranje's) leven : op de grond moet men bouwen; het gebouwde huis moet een thuis zijn, een huis wordt een thuis als er een vader woont”. Treffend is dat Verschaeve in Willem de Zwijger in de eerste plaats de mens eert : „Opdat Dietsland er komen kan is het geboden dat de Noordnederlander terugkere tot de schone zuivere menselijkheid van den Prins” (I, p. 673). Hij laat Oranje zeggen : „Gij hebt mij mens gemaakt, ik ben mens geweest” (VII, p. 575) en verduidelijkt het zo : „Hoog boven zijn tijd zit Willem van Oranje... vrijheid, menselijkheid zouden de twee lichten zijn, die het beschaafd en christelijk Europa zouden bestralen...”. Zo heeft Verschaeve vrij vroeg de opvatting uitgedrukt, dat Oranje de 16de-eeuwse drager was van de idee der actieve verdraagzaamheid. Van deze mening uit koos De Orde van den Prince (opgericht in 1955), die tot doel heeft de studie, de beleving en de uitbouw van de Nederlandse aard in persoons-, gezins- en gemeenschapsleven, als slagwoord naast Amicitia ook Tolerantia. Vooral in het Katholiek Vlaams Hoogstudentenverbond, de Dietsche Blauwvoetvendels en de Vlaamsche Landsbond van Roomsche Katholieke Vrouwen en Meisjes vond de Oranjeverering ingang, als Vader des Vaderlands, de strijder voor de Ene Nederlanden. F. Vercnocke schrijft in Gudrun (juni 1930) : „Een tweede reuzenfiguur rijst dan recht in de Geschiedenis van Groot-Nederland : Willem de Zwijger”. Hetzelfde tijdschrift publiceert bijdragen over de Prins, van Dr. Heilu (= Cyriel Verschaeve), van Jozef Coene e.a.

Het vierde eeuwfeest van de geboorte van Willem droeg er veel toe bij om zijn figuur in Vlaamse, vooral in Grootnederlands gezinde milieus bekend te maken : het Dietsch Studentenverbond gaf onder leiding van prof. P. Geyl en met medewerking van verscheidene Noord- en Zuidnederlandse vooraanstaande figuren een werk over hem uit (1933). Het Vlaamsch Volkstooneel voerde in vele plaatsen in Vlaanderen Willem de Zwijger van Paul de Mont op (op 21 maart 1933 ook te Terneuzen). De Vlaamse Toeristenbond organiseerde op 21 mei 1933 een Willem van Oranjetocht (Breda, Dordrecht, Rotterdam, Delft). Gudrun publiceerde in maart 1933 een huldenummer aan Oranje en de meisjes van de Landsbond trokken op hun beurt naar Delft, stelden hun landdag in het teken van Oranje en riepen de equivalentie Oranje-eenheid in het leven. Anton van Duinkerken schreef op 6 mei 1933 in Hier Dinaso : „... de idee der innerlijke onschendbaarheid van het nationaal bewustzijn, door hem (Oranje) geformuleerd als de bestendige gedachte aan het „gemeyne vaderland”, de patria communis aller leden van een zelfden volksstam... Hij heeft in de Nederlanden van zijn tijd voor het eerst de algemene vaderlandsliefde gewekt. Hij is de eerste staatskunstenaar geweest, die de staatsidee heeft gegrond op de vaderlandsliefde...”. Het Verdinaso volgde dezelfde gedachtengang, toen het Joris van Severen voorstelde als „de grootste staatsman na Willem van Oranje”.

Of het Duitse boek van W. Kotzde-Kottenrodt Wilhelmus van Nassau, ein Mann, ein Volk, dat de allures van een epos trachtte aan te nemen, in Vlaanderen tot die verering bijdroeg, blijft een open

vraag. De Oranjeverering kwam ook in het lied tot uiting. Cyriel Verschaeve dichtte zijn Eed van trouw: „Wij heffen hart en handen...”, de mannen der Blauwvoetvendels zongen „Aan Dietsland en Oranje /zweren wij eeuwige trouw”. In Wij zijn het Dietse vendel luidt het zo: „Wij strijden voor Oranje /’t oog op het Noorden (Zuiden) gericht”. In marsliederen als Gelijk de meeuwen rusteloos spoeden en Door de velden is Oranje het voorbeeld voor de jonge zingende scharen.

In de jaren 1930 en ook tijdens de Tweede Wereldoorlog (o.m. als een gevoelsreactie van de Grootnederlands gezinden tegen de politiek van de bezettende overheid die de Grootnederlandse idee wilde onderdrukken) werden die liederen gezongen. De betekenis van Willem de Zwijger werd toegelicht in historische bijdragen over zijn tijd en zijn politiek. In Een volk wil leven (1941) roept Arthur de Bruyne op om de belofte van de Zwijger te herhalen: „Zo laat ons dan samen één van hart en één van wil de verdediging van dit goede volk ter harte nemen”. Gudrun, tijdschrift dat nog korte tijd het verzamelpunt bleef van de Grootnederlands gezinde jongeren, tot het in 1942 met verschijnen ophield, bracht in mei 1941 en in '42 nog bijdragen over Oranje en een aan hem opgedragen gedicht. In de reeks Dietse Gestalten ondernam M. Boey een poging om Prins Willem voor de jeugd objectief te belichten. De Zwijger was een motief dat de Dietse jeugd bewoog.

Na de Tweede Wereldoorlog is het hoofdzakelijk de Nederlandse man van de „tolerantie” die in de Zwijger wordt geëerd, zoals hij ook door A. Boni wordt geschetst in zijn roman De Paap van Sta-broek.

MARCEL BOEY